

Библиотечка

№ 324.

БИБЛИОТЕКА РАЙОНА

УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКАЯ

БИБЛИОТЕКА

Содержит учебные пособия по всем предметам
для учащихся общеобразовательных школ
и средних специальных учебных заведений
по всем предметам

УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКАЯ

БИБЛИОТЕКА

УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКАЯ

БИБЛИОТЕКА

УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКАЯ

УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКАЯ

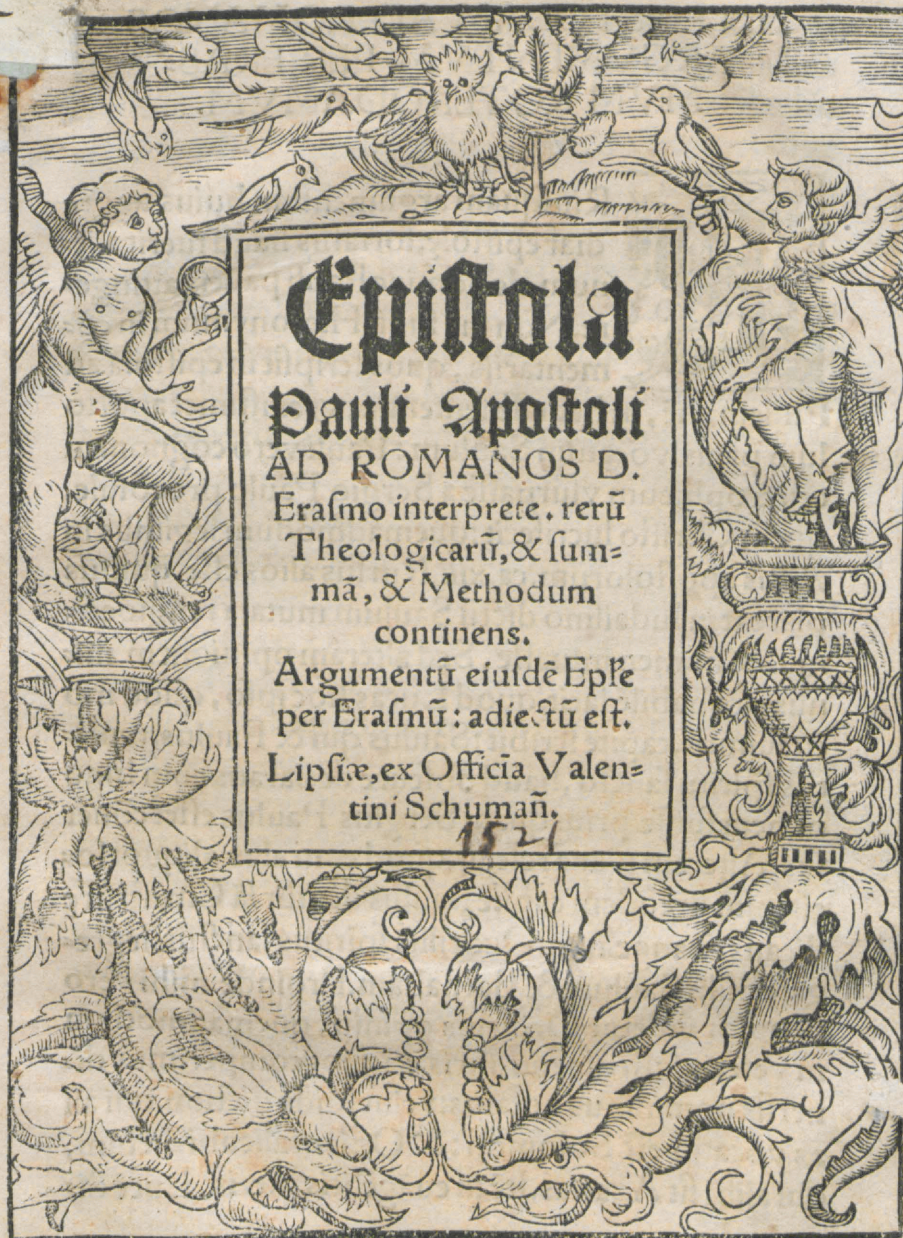
БИБЛИОТЕКА

Bergm. Bibl.

Bibl. Bergm.

Nº 324.

65

13558.

2. coll. Bibl. g.b.

IN EPISTOLAM AD ROMANOS
ARGVMENTVM PER ERAS-
MVM ROTERODAMVM.

Priusquam argumentum huius aggre-
diar epistolę, fortassis haud fuerit alie-
num, de nomine Pauli paucis attinge-
re. Non me fugit Hieronymum in cō-
mentariis, quos scripsit in epistolā ad
Philemonē, in hac esse sententia, vt existimet aposto-
lum prius vocatum Saulum: Pauli vero cognomen
ceutrophæum vsurpasse a Sergio Paulo procōsule,
quem Christo lucrificavit: quemadmodum legimus in
Actis apostolorum. ca. xiii. Rursus alios esse, quibus
placeat in Iudaismo dictū Saulum mutata religiōe si-
mul & nomen mutasse. Sed alteram opinionem mi-
nus probabilē facit, quod Lucas hoc ipso, quod mō-
citauimus, capite scribit: Saulus qui & Paulus, reple-
tus spiritu sancto, haud obscure declarans eum bino-
minem fuisse priusquam Sergius Paulus esset cōuer-
sus. Alteram plane refellit, quod cum aliis aliquot lo-
cis, tum in eodem capite Saulus dicitur iā Christi pre-
dicans euangelium: Dixit illis spiritus sanctus: segre-
gate mihi Saulum & Barnabam. Proinde mihi vero
propior videtur Origenis opinio, quemadmodum
in veteris instrumenti libris aliquot comperimus di-
uersis nominibus notatos: velut Idida dictum, qui ali-
as vocatus est Solomon: & Oziam alicubi dictum,
qui alibi sit Azarias. Itē in euāgelicis literis. Luce di-

ARGVMENTVM IN EPIST.

cū Leui, qui se in suo euāgelio Matthæū nominat: itā
Paulo geminū fuisse vocabulū, quamquā ipse in suis
epistolis se nunquā Saulū appellat, sed vbiq; Paulū:
fortassis ob id, quod Pauli vocabulū Græcorum ac
Rromanorū, ad quos scribebat, auribus esset familia-
rius. Saulus em̄ sic a Saul Hebręa voce deflexū appa-
ret, vt Greci a Ioseph Iosephū deflexerūt. Paulus au-
tem Hebręis sonat mirabilē, si tñ ferēdum putamus
Rromanae seu Græcanicę vocis etymologiā e pere-
grina lingua peti. Quod tñ Hieronymus cū alicubi
in aliis reprehendat, hic sibi permittit, opinor, vt in re
non admodū seria. Certe Græcis sonat quietū. Lati-
nis pusillū. Saul Hebręis sonat postulatū: & si Am-
brosio credimus, inquietudinē siue tentationem. At-
que hæc quidem de ratione nominis, vt in argumēto
pene plus satis. Cæterū dictauit hanc epistolam, ex-
cipiente Tertio: qđ is quoque in calce epistole testa-
tur, adiiciens: Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epis-
tolam, in domino. Missam apparet e Corintho, per
Phœben scēminam Cenchrēensem. Est autē Cenchre-
æ portus Corinthiorum, haud procul ab urbe distan-
sus. Quod si tempus quoque requiratur scriptam ap-
paret post vtrāque ad Corinthios epistolam (vnde
putant in hac absolutā iam & confirmatā pietatis ar-
gumenta potissimum elucere) id temporis cum pera-
grata iam Achaia, in qua Corinthus est. & huic finis-
tima Macedoniā vsque ad Illiricum: ac non solū præ-
dicato vbiq; Christi euangelio, in his dumtaxat
locis, in quibus aliorum apostolorum nemo prædi-

A ii

Bergm A

TRU Raamatukogu

11779331

cauerat, verumetiam iuxta Petri monita, collecta a suis aliquanta pecunia, in subsidium pauperum, ad ornaret iter Hierosolymam, ut exhibito quod acceperat, illinc proficisceretur in Hispaniam Roma iter facturus, atque illic obiter salutaturus Christianos: de quorum fide ac religione audierat, cum ipsos nondum vidisset. Acciderat enim illis diuersum quiddam atque Galatis. Siquidem hi primum recte a Paulo instituti, postea fraude pseudapostolorum circumuenti sunt, & retracti in Iudaismum. Contra Romanum, primum male instituti a pseudapostolis, simul atque pro sua prudentia senserant fraudem, resipuerunt: & in eo quod rectum esse cognouerunt, perseuerabant. Nam in ecclesiae nascentis primordiis erant, qui existimarent, euangelii gratiam: quoniam Abraham posteris, & Iudaicae genti peculiariter promissa videbatur, non esse propagandam in populos gentes, & simulachrorum, ac daemonum cultui deditas. In qua sententia & Petrum apparet fuisse, qui visum monendus erat, ut Cornelium centurionem admitteret: quo nomine mox illi exhibitum est negotium Hierosolymis, ex postulatibus iis, qui ex Iudaismo conuersi fuerant ad Christum, quod cum incircumcisis habuisset commercium: atque in his probabile est & apostolos aliquot fuisse. Sic enim legimus in actis. ca. xi. Audierunt autem apostoli & fratres qui erant in Iudaea: quoniam & gentes receperunt verbum dei. Cum autem ascendisset Petrus Hierosolymam, disceptabant aduersus illum qui erant ex circumcisione, dicentes: quare in-

troisti ad viros praepotum habentes, & manducaisti cum illis? Erant rursus, qui licet non existimarēt gentes prorsus arcendas ab euangelii consortio, non admitendas tamen ducebant, nisi circumciderentur ritu Iudaico: perinde quasi Christus egeret adminiculo legis Mosaicae, simul ut euangelii gloriam in suam gentem transferrent. Et in Actis apostolorum cap. xi. proditum est, eos qui ob persecutionem, quae accidit a morte Stephani, profugerunt in Phoenicem in Cyprum & in Antiochiam, nemini praedicasse Christum, nisi solis Iudaeis. Rursus ca. xv. Quidam Iudaei veniunt Antiochiam, palam aduersus Paulum & Barnabam praedicantes, non esse spem salutis, nisi iuxta Moysi praescriptum circumciderentur: tantusque tumultus per hos concitatus est, ut coacto concilio decretum sit uti Paulus & Barnabas una cum aduersariis Hierosolymam irent & lis apostolorum ac seniorum arbitrio componeretur. Atque illic rursus acriter obnitentibus nonnullis, praesertim factionis pharisaicae Christianis, cuius fuerat & Paulus coacta est synodus apostolorum & seniorum: ac Petri Iacobique autoritate decretum est, ne gentes onerarentur lege Mosaica, tantum temperarent ab esu suffocati animantis, a sanguine, a carnibus simulachro immolatis, & a stupris: quod tamen pro ratione temporum, inuincibili Iudeorum superstitioni datum esse, vel illud argumento est, quod tria illa iam olim videmus esse sublata, ac prorsus abolita. Ex eodem fonte nata est illa Pauli cum Petro concertatio Antiochia, cum gentium apostolus cernens suos ob Petri simulationem

periclitari, palā illum redarguit, quemadmodū refert ipse in epistola ad Galatas cap. ii. Rursum Hierosolymis auctore Iacobo, quo purgaret iam inter Iudeos sparsum rumorem, quod retrahere videretur a lege Mosaica, cum cæteris caluitium induxit capiti: & iuxta ritum Iudaicū purgatus, munus obtulit in templo, sicuti refert Lucas Actorum cap. xxi. Quo quidē ex loco videtur Iacobus, tametsi gētes prius onere legis Mosaicæ propemodū liberasset, esse tñ in hac sententia, ut putaret a Iudeis exigendā esse legis obseruationem. Sic em̄ loquitur Iacobus. Et sciēt oēs, q̄a quē de te audierūt, falsa sunt: sed ambulas & ipse custodiens legem. Nec de alia causa opinor totondit caput ex voto Cenchreis, ca. xviii. Cōsimili necessitate circūcidit Timotheū, ca. xvi. cū esset matre quidē Iudea natus, sed patre Ethnico. Tantæ molis erat ex Iudæo facere Christianum. Est enim ei gēti peculiaris quædā pertinacia, nec vlla fuit vnquā suæ religionis tenacior, ut elegāter docet Iosephus in Apologia Iudaicarū antiquitatū. Ad hæc ut Iudeorū natio tū omnibus orbis natiōibus erat peculiariter inuisa: ita vicissim oēs exercebant illi, ceu impuros, p̄phanos, & impios: adeo ut nec cōgressu dignarentur, & templū suū pollui crederent, si q̄s forte incircūcisus esset ingressus. Tantū erat præcisæ pelliculæ superciliū. Cū igitur spes nō esset fore, ut Græci Rhomaniq; legē inuisam reciperēt, & incredibili p̄tinacia reclamarent Iudæi, Paulus intelligens periculum esse, ne tam exitiabili dissidio magna ex parte periret euangelii fructus, & Christi glo-

ria Mosaici nominis obscuraret admixtu, hoc in primis agit ubiq; ut legis ceremonias abroget atq; antiquet, omnemq; salutis adipiscendæ fiduciam in vnū Christū trāserat. Sicut autē Galatas acriter, sed tamē amanter obiurgat, q̄ essent in Iudaismū adducti: ita Rhomanos p̄munit & instruit, ne ab pseudapostolis quos sciebat nusq; cessare, illaqueentur incauti, sed in recta doctrina quā amplecti cœpissent, persisterent. Erat enim Rhomæ ingens Iudæorū nūerus siue illuc a Pompeio translatus, siue quod iā Rhomanorū esset prouincia Iudea: quorum superstitio crebro & apud Iuuenalē atq; Horatiū & apud Senecā notatur. Cum quibus & Paulo multū negotiū fuissē posteaq; Rhomā peruenisset testatur extremū caput Actorū apostolicorū, Ac miro cōsilio singularis artifex in hac epistola sermonē temperat inter Iudæos & gētes, dū studet omneis om̄ibus mōis ad Christū pellicere: neq; vult, si fieri possit, quēquā omnino mortaliū p̄ire suo duci cui militabat. Itaq; nūc hos obiurgat, nunc illos: nunc rursus erigit, ac subleuat: Gentiū superciliū deprimat, ostendēs nihil illis profuisse, neq; naturæ legē, neq; philosophiam, cuius professione tuebant, quo minus in omne scelerū dedecus prolaberentur. Rursum Iudæorū arrogantia coerces, q̄ legis fiducia p̄didissent, id qd' erat totius legis caput, fidem in Christū Iesum: docens legis ceremonias antiquas esse iam coruscante Christi euangelio, quem legis vmbra deliniarant, abrogata iam otia sabbatorum, circumcisionis iniuriam, Calendarum recursus, ter

quotannis redeuntis ferias, delectum ciborum, in singulos dies iterum sordidanda lauacra, pecudū innoxiarū lanienā, tēpli religionē assiduis inquinati cēditibus. Has rerū vmbas emicante luce veritatis euanescente: Veros esse filios Abrahæ, q̄ fidē Abrahæ referrent: veros Iudeos esse, q̄ Christū profiterent, veros circumcisos, qui mentē haberēt a fœdis cupiditatibus repurgatam: Veram iustitiā ac perfectam salutem citra legis auxilia, per euangelium ac solam fidem in Christum conferri ex æquo omnibus: licet ea salus peculiariter olim esset promissa Iudæis: sed ita his promissa vt prophetæ nō tacuerint, fore vt illis relictis ad gentes prædicatio Christi propagaretur. Per legem Mosaicam veram iustitiā nulli contingere sed per fidem: idq̄ docet tum exemplo Abrahæ, tum variis ipsius legis testimoniis. Et ad eū modum detracto vtriusq̄ supcilio, adēpta vtriusq̄ fiducia sui, omneis æquat in negotio fidei euangelicæ: ita gratulans salutem gentium, vt suæ gentis cæcitatem paterno deploret affectu, licet illam vbiq̄, pertinacissime infensam exasperiretur: atq̄ id per se durum, ita mitigat, vt dicat nec omneis excæcatos, & fore vt aliquādo resipiscat Iudæorum populus, fide gentiū prouocatus, atq̄ hic obiter varia multiplexq̄ doctrina de præfinitis, siue prædestinatis: de præscitis, de vocatis, de gratia & merito: de libero arbitrio, de diuino cōsilio nobis inscrutabili: de lege naturæ, de lege Moyli, de lege peccati. Varii item allegoriarū fōtes, dū duos facit Adā: alterum, quo nascimur iuxta carnem mortales: alte-

rū, quo renascimur immortales futuri. Duos homines, internum & extremum: internum spiritui & rationi parentem: externū cupiditatibus & affectibus obnoxiiū: quorum priorē aliquādo spiritū appellat, posteriorem interim corpus siue mēbra, interim carnem, aliquoties legem peccati vocat. Duplicem mortem corporis & animi: & tertiam qua morimur peccato, & peccandi affectibus, Triplicem item vitam, qua viuimus corpore, qua animo, & qua viuimus iusticiæ & peccato. Duplicem seruitutem aut libertatē, qua vicissim vel innocentie seruimus, emancipati a peccatis: vel peccatis seruimus, liberi a iustitia. Duplicem Iudaismum, duplicem circūcisionē, geminos posteros Abrahæ: duas partes legis Mosaicæ, carnalem veluti corpus, spirituales, velut animam legis. Duplicem baptismū: quo primū abluimur a peccatis pristinis sacro lauacro, & quo Christo cōmorimur, abdicatis mundi affectibus. Duplicem sepulturam, corporalem, qua triduo sepultus est Christus: & spirituales, qua nos semoti a mūdi vitiis, requiescimus in illo. Duplicē resurrectionem, alterā quæ præcessit in Christo, in nobis secutura: alterā qua nos a peccatis pristinis rediuiui, progredimur a virtute ad virtutem, hac parte quo ad licet futuram immortalitatem meditates. Duplicem iustitiam, dei & hominū. Duplex iudiciū, dei & hominū. Duplicem gloriam siue laudem: apud deum & apud homines. His dissertis, transit ad locū moralem, in primis adhortans ad mutuam concordiam, exemplo membrorum corporis.

Et quoniā pax constare non potest, vbi fastus est aut li-
uor, obsecrat, vt obsequiis mutuis mutuum amorem
a'ant foueantq; Rhomanos, vt Iudeorum infirmita-
tem ex diutina legis assuetudine relictam ferāt: Cōtra
Iudæos, ne gentibus in euangelii consortium ascitis
inuideant, sed illorū fidem ac libertatē potius æmulē
tur: & cū idē sit oīm deus, idē Christus, eadē gratia,
idē præmiū, oēs in vnū corpus coalescāt, neq; q̄sq; si
bi arroget quicq;: sed si qua dote præcellat aliq; eā ad
fratris opem accōmodet. Atq; hūc locū varie tractat
docens, quales se præstare debeāt erga Iudæos incre-
dulos: quales erga Christianos supstitiosiores, siue,
vt ipse vocat, infirmos: quales erga supiores, quales
erga inferiores, quales erga pares, quales erga prin-
cipes ac magistratus Ethnicos, sed suo vtcūq; fungē-
tes officio, quales in prosperis, quales in aduersis. De-
inde rursus laude Rhomanorū, mitigat admonitio-
nis acerbitatē: & suam apud illos authoritatē com-
mendat, cōmemorans quanto plus ceteris pmouerit
in euangelio Christi: declarat quanta teneatur illos
videndi cupiditate: & spem facit sui aduentus, cur eū
differre cogatur aperit: laudans spōtaneam Macedo-
num & Corinthiorū in pauperes sanctos liberalita-
tem tacite ac verecunde Rhomanos ad æmulandum
prouocans. Caput extremum pene totū occupat salu-
tationibus, nō frigide congestis multorū nominibus
sed mire suo cuique addito elogio. Postremo quoniā
penitus nouerat & pseudapostolorū improbā ver-
sutiā, & Rhomanorum simplicitatem, ac facilitatē,

admonet etiam atq; etiam caueant, ne illorum blandi
loquentia fallant. Quanquam autē horū pleraq; pec-
culiaris ad eam pertinent ætatē, in qua rudis adhuc
paulatim suppullulabat ecclesia. Iudæis & gētib; ad
mixta, ac principibus Ethnicis obnoxia: tamen nihil
est, vnde non ad hæc quoq; tempora salutaris aliquid
doctrinæ possit accommodari, veluti de fugiēda sup-
stitutione, quæ dissidiorum est seminariū: & sic habet
speciem pietatis, vt nihil sit veræ pietati aduersius, de
stulta fiducia philosophiæ mūdanc, de fiducia nostro-
rum operum, de negligendis his, quæ ad ceremonias
pertinent, quo magis ad ea quæ veræ sunt pietatis p-
ficiamus: de merito fidei, de vitando fastu: de tolerā-
da alicubi minus eruditorum aut supersticiosiorum
imbecillitate: de mutuis obsequiis alenda concordia,
de ferēdis aliquousq; malis principibus et impiis epi-
scopis, ne turbetur ordo status publici, de malefactis
beneficentia superādīs: de non iudicando quod ad te
non pertineat, de commode interpretādo qcquid re-
cto anō fieri potest, de cauēda insidiosa blādiloquē-
tia, aliisq; id genus rebus, in quibus hodieq; cōmūis
hominū vita versatur. Sed vtilitatem huius epistolæ
æquat ac pene superat difficultas: idq; mihi tribus po-
tissimum de causis accidere videtur, siue quod nō ali-
bi sermonis ordo confusior, nusquam oratio hypba-
tis magis hiulca, nusquā anantapodotis crebrius in
absoluta: quod subinde querit interpretes Origenes,
in huiusmōi difficultatibus passim luctās ac laborās.
Quod vtrum interpreti aut scribæ Tertio sit tribuen-

dum, an ipsi Paulo, aliorum esto iudicium. Ipse sane agnoscit sermonis imperitiam, licet rerum inscitia deprecetur. Rursus adeo non affectauit orationem arte humana compositam, ut eam sibi fugiendam etiam duxerit, ne quid hinc decederet gloriæ crucis: atque ob id Origenes existimat superuacaneum esse, sermonis compositionem in eo requirere. Hieronymus alias illi vindicat orationis artificium, alias adimit, ingenuè confitens e corrupto Cilicum sermone non nihil traxisse, Augustinus etiam rhetorum ornamenta flosculosque ex huius depromit epistolis. Quin et in actis dux verbi est, & in epistola ad Corinthios priore, super ceteros omnes linguis loquitur. Quamuis enim ut testatur Hieronymus, id temporis totus oriens græce loqueretur, tamen ut consentaneum est, apud Celas non eadem fuisse Rhomani sermonis castimoniam, quæ fuit Rhomæ: ita verisimile est, non parum inter fuisse inter Cilicem græce loquentem, & Atticum. Ad hæc orationis incommoda accessit hebraismus: cuius idiomata passim refert ita græce loquens, ut nihilo secius interim Hebræum agnoscas. Alteram difficultatis causam arbitror, quod ob rerum inexplicabilium obscuritatem, non alia sit crebrioribus impedita salubris, aut altioribus interrupta voraginibus, adeo ut ipse relicto quod instituerat, exclamare cogatur: O altitudo. Quid quod quædam mysteria prudens sic attingit, ut ceu per trāsennam dumtaxat ostendat, pro temporum illorum ratione, proque captu eorum quibus scribit, orationem attemperans. Nouerat & vide

erat ille quædam, quæ nephas esset homini loqui: & nouit quatenus esset opus lacte, quatenus cibo solido. Sciebat ætatū in Christo gradus, & quid cui foret adhibendum. Hoc consilio Petrus apostolus apud rudem concionem verba factururus de Christo, virum eum nominat, deum tacet. Tertiam, opinor, crebram ac subitam personarum mutationem, dum nunc Iudeos, nunc utrinque: modo credentes, modo incredulos respicit alias infirmi, alias firmi, interim pii, interim impii personam sustinet. Quibus rebus sit, ut lector velut in labyrinthis ac Meandris quibusdam inextricabilibus oberrans: nec unde sit ingressus satis videat, nec qua sit exitus. Ut mihi non minus vere quam eleganter Origenes Paulum ad similem faciat ei, qui hospitem in opulentissimi cuiuspiam principis palatium inducat, diuersis viarum ambagibus & conclauium secessibus perplexum. Quædam autem procul ostendat, ex ditissimo opum thesauro quædam propius admoueat, quædam videri nolit. Sæpe interim per aliud ingressus ostium aliunde exeat, ut hospes ipse miretur unde venerit, ubi sit, aut qua sit exeundum. Agnouit hoc & Petrus apostolus in epistola secunda, testans esse in Paulinis epistolis, quædam intellectu difficilia, quæ parum eruditi, parumque firmi deprauarent ad suam perniciem. Denique obseruanda sunt verba quædam Paulinæ linguæ adeo peculiaria, ut aliquoties mutari non queant: velut hæc, fides, gratia, corpus, caro, membra, spiritus, mens, sensus, ædificare, aliaque huius generis.

ARGUMENTI FINIS.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI
DENVO RECOGNITA, PER
ERASMVM ROTERO-
DAMVM.

PAVLVS SERVVS IE-
su Christi, vocatus ad mu-
nus apostolicum, segrega-
tus in euangelium dei, qd'
ante promiserat per pro-
phetas suos, in scripturis
sanctis de filio suo, qui ge-
nitus fuit ex semine David,
secundū carnē, qui decla-
ratus fuit filius dei cū potentia, secundū spūm sanctifi-
catōis: ex eo qd' resurrexit e mortuis Iesus Chrsus do-
minus noster, per quem accepimus gratiam ac mu-
neris apostoli functionem, vt obediatur fidei inter o-
mnes gentes, super ipsius nomine, quorum de nume-
ro estis & vos, vocati Iesu Christi. Om̃ibus qui Rho-
mæ estis dilectis dei, vocatis sanctis, gratia vobis &
pax a deo patre nostro, Et domino Iesu Christo,
Primum quidem gratias ago deo meo per Iesū Chri-
stum, sup om̃ibus vobis, qd' fides vestra annūciatur
in toto mudo. Testis em̃ mihi est deus, quē colo spī-
ritu meo, in euāgelio filii ipsius, quod indefinēter mē-
tiōem vestri faciā, semp in precibus meis orās: si quo
modo tandem aliquando prosperū iter cōtingat, vo-
lente deo, vt veniā ad vos, Desydero em̃ videre vos,
vt aliquod impertiar vobis donū spirituale, q̃ cōfir-

AD RHOMANOS.

memini: hoc est, vt cōmunem capiam cōsolationē in
vobis, per mutuam fidem, vestrā simul & meā. Nolo
aut̃ vos ignorare fratres, quod sæpe pposuerā veni-
re ad vos, licet præpeditus fuerim ad hūc vsq; diē, q̃
fructū aliquem haberem inter vos quoq;, quēadmo-
dū & inter reliquas gentes. Græcis simul & Barbaris
eruditis pariter ac rudibus, debitor sum: ita quantū
in me est, paratus sum vobis quoq; qui Rhomæ estis,
euāgelizare. Nō em̃ me pudet euāgelii Christi. Po-
tentia siq; dem est dei, ad salutē om̃i credēti. Iudæo pri-
mo simul & Græco, iustitia em̃ dei per illud patet
ex fide in fidē. Sicuti scriptū est: iustus autem ex fide
victurus est. Palam fit enim ira dei, de cælo, aduersus
omnem impietate, & iniusticiam hominū, qui ve-
ritatem in iniusticia detinēt: propterea quod id qd' de
deo cognosci potest, manifestū est in illis. Deus em̃ il-
lis patefecit. Siquidē quæ sunt inuisibilia illius, ex cre-
atione mūdi, dum per opera intelligūtur, pudentur:
ipsaq; æterna eius potentia ac diuinitas, in hoc, vt sint
inexcusabiles: propterea quod cū deum cognouerit,
nō vt deū glorificauerunt: neq; grati fuerunt, sed fru-
strati sunt per cogitatiōes suas, & obtenebratū est in-
sciens cor eorū. Cū se crederent esse sapiētes, stulti fa-
cti sunt, mutauerūtq; gloriā immortalis dei, p ima-
ginem: nō solū ad mortalis hominis similitudinē effi-
ctam, verūetiā volatiliū & quadrupedum & reptiliū
Quapropter tradidit illos deus per cupiditates cor-
dium suorū, in immunditiā, vt ignominia afficiāt cor-
pora sua, inter se mutuo, qui commutarunt veritatē

eius mendacio: & venerati sunt, colueruntque ea quae condita sunt, supra eum qui condidit, qui est laudandus in secula amen. Quamobrem tradidit eos deus in cupiditates ignominiosas, Nam & feminae illorum mutauerunt naturalem usum, in eum qui praeter naturam. Similiterque & masculi, relicto naturali usu foeminae, exarserunt per appetentiam sui alius in alium, masculi in masculos foeditate perpetrantes, & praemium, quod oportuit, erroris sui in sese recipientes. Et quemadmodum non probauerunt, ut deum agnoscerent, ita tradidit eos deus in reprobam mentem, ut facerent quae non conveniebat, repleti omni iniustitia, scortatione, versutia, avaritia, malitia, pleni invidia, caede, contentione, dolo, malis praediti moribus: susurriones, obtrectatores, dei osiores, contumeliosi, elati, gloriosi, excogitatores malorum, parentibus immorigeri, expertes intelligentiae, pactorum haud quaquam tenaces, alieni a charitatis affectu, inscii foederis, imisericordes. Qui cum dei iusticiam nouerint, nempe, quod ii qui talia faciunt, digni sint morte: non solum ea faciunt, verum etiam assentiuntur iis, qui faciunt.

CAPVT. II.

Vapropter inexcusabilis es o homo, quisquis es qui iudicas. Nam hoc ipso quod iudicas alterum, te ipsum condemas. Eadem enim facis tu, qui iudicas. Scimus autem, quod iudicium dei est secundum veritatem, aduersus eos qui talia agunt. Cogitas autem hoc o homo, qui iudicas eos qui talia faciunt, & facis eadem, quod tu effugies iudicium dei? Aut diuitias bonitatis

illius, ac tolerantiae, lenitatisque contemnitis, ignorans, quod bonitas dei ad poenitentiam te inuitat. Sed iuxta duritiam tuam, & cor poenitere nescium, colligis tibi ipsi iram in die irae, quo patefiet iustum iudicium dei, qui redditurus est unicuique iuxta facta sua: his quidem qui perseuerantes in benefaciendo, gloriam & honorem & immortalitatem quaerunt, vitam aeternam: iis vero qui sunt contentiosi, & qui veritati quidem non obtemperant, sed obtemperant iniustitiae, ventura est indignatio, & ira, afflictio, & anxietas, aduersus omnem animam hominis perpetrantis malum. Iudaei primum simul & Graeci. Gloria vero & honor & pax omni operanti bonum, Iudaeo primum simul & Graeco. Non enim est personarum respectus apud deum. Quicumque enim sine lege peccauerunt, sine lege & peribunt: & quicumque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Non enim qui audiunt legem, iusti sunt apud deum sed qui legem factis exprimunt, iusti habebuntur. Nam cum gentes quae legem non habent, natura quae legis sunt, fecerint, eae legem non habentes, sibi ipsis sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, simul attestante illorum conscientia, & cogitationibus inter se accusantibus, aut etiam excusantibus, in eo die, cum iudicabit dominus occulta hominum, iuxta euangelium meum per Iesum Christum. Ecce tu Iudaeus cognominaris, & acquiescis in lege, & gloriaris in deo, & nosti voluntatem, ac probas eximia, institutus ex lege: confidisque te ipsum ducem esse caecorum, lumen in tenebris versantium, eruditorem insipientium, doctorem imperitorum, habentem formam cognitionis ac veritatis per legem. Qui igitur doces alium, te ipsum non

doce: qui prædicas non furandū, furaris: qui dicis non adulterandum, adulterium cōmittis: qui execraris simulachra, sacrilegium admittis: qui de lege gloriaris, per legis transgressionē deū dehonestas. Nam nomen dei propter vos male audit inter gētes: quem admodū scriptum est. Nam circumcisio quidem prodest, si legem seruaris. Quod si transgressor legis fueris, circumcisio tua in præputium versa est. Ergo si præputium iustificationes legis seruauerit, nonne præputium illius pro circumcissione imputabitur? & iudicabit quod est ex natura præputium, si legem seruauerit, te qui per literam & circumcissionem transgressor es legis? Non is qui in manifesto ludæus sit, ludæus est: nec ea quæ in manifesto sit carnis circumcisio, circumcisio est: sed qui in occulto ludæus fuerit, is ludæus est: & circumcisio cordis circumcisio est, quæ spiritu constat, non litera: cuius laus nō ex hominibus est, sed ex deo.

¶ CAPVT. III.

Vid igitur habet in quo præcellat ludæus? aut quæ utilitas circūcisionis? Multū per omnē modū. Nam primum quidem illud, quod illis commissæ sunt oracula dei. Quid enim, si quidam fuerint increduli? Num incredulitas illorū, fidem dei faciet irritam? Absit, Imo sit deus verax, omnis autem homo mēdax. Quemadmodū scriptum est: Vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris. Quod si iniustitia nostra, dei iustitiam commendat, quid dicemus? Num iniustus deus, qui inducat irā? Hūano more loquor. Absit. Nā quomodo iudicabit

deus mundum? Etenim si veritas dei, per meū mendacium excelluit, in gloriam ipsius, quid posthac & ego veluti peccator iudicor? Ac non potius (quæ admodum de nobis male loquuntur, & sicut quidam aiunt nos dicere) faciamus mala, vt veniant bona. Quorū damnatio iusta est. Quid igitur præcellimus eos? Nuldo modo. Nam ante causis redditis ostēdimus & ludæos & Græcos omnes peccato esse obnoxios, sicut scriptum est: Nō est iustus, ne vnus quidem, non est qui intelligat, nō est qui exquirat deum: omnes deflexerunt: simul inutiles facti sunt: nō est qui exerceat bonitatem non est vsq; ad vnum. Sepulchrum apertum guttur eorum, linguis suis ad dolum vsi sunt, venenū aspidum sub labiis eorum. Quorum os execratione & amarulentia plenum est, veloces pedes illorum ad effundendum sanguinem. Contritio & calamitas in viis eorū, & viam pacis nō cognouerūt. Nō est timor dei corā oculis eorū. Scimus autē, quod quacūq; lex dicit, his qui in lege sunt, dicit: vt omne os obturetur & obnoxius fiat totus mūdus deo: propterea quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro in cōspectu eius. Per legem enim agnitio peccati. Nūc vero absq; lege iustitia dei manifestata est, dum cōprobatur testimonio legis, ac prophetarum. Iustitia vero dei per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes eos qui credunt. Non enim est distinctio. Omnes enim peccauerunt, ac destituuntur gloria dei. Iustificantur autem gratis per illius gratiam per redemptionē quæ est in Christo Iesu: quem proposuit deus recōciliatorem, per fidē interueniente ipsius sanguine, ad ostē-

sionem iustitiæ suæ, propter remissionē prætorū
peccatorū: quæ deus tolerauit, ad ostendēdā iustitiam
suā, in presenti tempore, in hoc, ut ipse, sit iustus: &
iustificans eum qui est ex fide Iesu. Vbi igitur gloria
tio? Exclusa est. Per quam legem? Operum? Non,
imo per legem fidei. Arbitramur igitur fide iustifica
ri hominem absq; operibus legis. An Iudeorum de
us tantum? An non & gentium? Certe & gentium.
Quandoquidem vnus deus, qui iustificabit circūci
sionē ex fide, & præputiū p fidē. Legē igitur irritam
facimus per fidem? Absit: Imo legem stabilimus.

CAPVT. III.

Vid igit dicemus inuenisse Abrahā patrē
q nostrū secūdū carnē? Nā si Abrahā ex ope
ribus iustificatus fuit habet quod gloriatur
at nō apud deū. Quid enim scriptura dicit? Credidit
aut Abraham deo, & imputatum est ei ad iustitiam.
Ei vero qui operatur, merces non imputatur secūdū
gratiā, sed secundum debitum. Porro ei qui nō ope
ratur, sed credit in eum qui iustificat impiū, imputa
tur fides sua ad iusticiam. Quemadmodum et Dauid
explicat beatificationem hominis, cui deus imputat
iusticiam absq; opibus. Beati, quorum remissæ sunt
iniquitates, & quorum obiecta sunt peccata. Beatus
vir, cui nō imputabit dominus peccatū. Beatificatio
igitur hæc, in præputiū tantum, an & in circūcisionē
deuenit? Dicimus enim, quod imputata fuerit Abra
hæ fides ad iusticiā. Quomodo ergo imputata est? cū
esset in circūcisione, an cum esset in præputio? Nō in
circūcisione, sed in præputio. Et signū accepit circūci

cisionis signaculū iusticiæ fidei, quæ fuerat in præpu
tio, ut esset pater omnium credentium per præputiū,
ut imputaretur & illis iusticia: pater inquam circumci
sionis, iis qui nō solum genus ducerēt a circūcisīs. ve
rum etiā ingrederentur vestigiis fidei, quæ fuit in præ
putio patris nostri Abraham. Nō enim per legē, pmissio
cōtingit Abraham, aut semini eius, illū heredem fore
mūdi sed per iusticiā fidei. Etenim si ii qui ad legē per
tinēt, hæredes sunt: inanis facta est fides, & irrita fac
ta est promissio. Nā lex irā operatur. Siquidē ubi nō
est lex, ibi nec transgressio est. Idcirco ex fide datur hæ
reditas, ut secundū gratiā, ut firma sit promissio vni
uerso semini: nō ei, quod est ex lege tantū, verū etiam
ei, qd est ex fide Abraham, q est pater omniū nostrū.
Sicut scriptū est: Patrē multarū gentiū cōstitui te: ni
mirum ad exemplū dei cui crediderat, qui vitæ resti
tuit mortuos: ac vocat ea quæ non sunt, tanquā sint:
qui præter spem sub spe credidit, se fore patrē multa
rum gentium, iuxta id quod dictū est: Sic erit semen
tuum. Ac non infirmatus fide, haud cōsiderauit suū
ipsius corpus iam emortuum, cum centū fere natus
esset annos, nec emortuam vuluā Sare: verū ad pro
missionem dei nō hæsitabat ob incredulitatē, sed ro
bustus factus est fide, tribuens gloriam deo: certa per
suasione concepta, quod is qui promiserat, idē potēs
esset & præstare. Quapropter etiā imputatum est illi
ad iusticiam. Non scriptū est autem propter illum tā
tum, imputatum fuisse illi, sed etiam propter nos, q
bus imputabitur, credentibus in eum, qui excitauit
Iesum dominum nostrū a mortuis, qui traditus fuit

propter peccata nostra, & excitatus est propter iustificationem nostri.

CAPVT. V.

i Vltificati igitur ex fide, pacem habemus erga deum per dominum nostrum Iesum Christum: per quem & contigit nobis, ut fide perduceremur in gratiam hanc, in qua stamus & gloriamur sub spe glorie dei. Nec id solum, verum etiam gloriamur super afflictionibus: scientes, quod afflictio patientiam pariat, patientia vero probationem, probatio autem spem, Porro spes non pudefacit, quod dilectio dei effusa sit in cordibus nostris, per spiritum sanctum qui datus est nobis. Christus enim, cum adhuc essemus infirmi iuxta temporis rationem, pro impiis mortuus est. Nam vix pro iusto quicquam morietur, siquidem pro bono forsitan aliquis etiam mori sustinet. Commendat autem suam charitatem erga nos deus: quod cum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus fuit. Multo igitur magis iustificati nunc sanguine eius, seruabimur per eum ab ira. Nam si cum inimici essemus, reconciliati fuimus deo per mortem filii eius, multo magis reconciliati seruabimur per vitam ipsius. Non solum autem hoc, verum etiam gloriantes in deo per dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem assecuti sumus. Propterea, quemadmodum propter unum hominem peccatum in mundum introiit, ac propter peccatum mors, & sic in omnes homines mors peruenit, quatenus omnes peccauimus. Vtique ad legem enim peccatum erat in mundo, porro peccatum non imputatur, cum non est lex, Imo regnauit mors ab Adam usque ad Moysen, in eos

quoque qui non peccauerant ad similitudinem transgressionis Adam, qui typum gerit illius futuri, At non ut peccatum, ita & donum. Nam si unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia dei, & donum per gratiam quae fuit unius hominis Iesu Christi, in multos exuberauit. Et non sicut per unum qui peccauerat, venerat mors, ita donum. Nam condemnatio quidem ex uno delicto ad condemnationem, donum autem ex multis delictis ad iustificationem. Etenim si per unius delictum mors regnauit per unum, multo magis, ii, qui exuberantiam gratiae & doni iustitiae accipiunt, per vitam regnabunt auctore uno Iesu Christo. Itaque sicut per unius delictum propagatum est malum in omnes homines ad condemnationem: ita & per unius iustificationem propagatur bonum in omnes homines ad iustificationem vitae. Quemadmodum enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti fuimus multi: ita per obedientiam unius, iusti constituentur multi. Ceterum lex obiter subiit, ut abundaret delictum. Vbi vero exuberauit peccatum, ibi magis exuberavit gratia: ut quemadmodum regnauerat peccatum in morte, sic & gratia regnaret per iustitiam ad vitam aeternam, per Iesum Christum.

CAPVT. VI.

q Vid igitur dicemus? Manebimus in peccato, ut gratia abundet, Absit. Qui mortui sumus peccato, quomodo posthac viuemus in eodem? An ignoratis, quod quicumque baptizati sumus in Christum Iesum, in mortem eius baptizati sumus? Sepulti igitur sumus una cum illo per baptismum in mortem:

ut quemadmodum excitatus est Christus ex mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Nam si inuiti facti sumus illi per similitudinem mortis eius, nimirum & resurrectionis participes erimus: illud scientes quod vetus ille noster homo cum illo crucifixus est, ut aboleretur corpus peccati, ut posthac non seruiamus peccato. Etenim qui mortuus est, iustificatus est a peccato. Quod si mortui sumus cum Christo, credimus, quod & viuemus cum illo: Scientes, quod Christus excitatus a mortuis, non amplius moritur: mors illi non amplius dominatur. Nam quod mortuus fuit peccato mortuus fuit semel quod autem viuit, viuit deo. Ita & vos existimate vos ipsos, mortuos quidem esse peccato, viuentes autem deo per Christum Iesum dominum nostrum. Ne regnet igitur peccatum in mortali vestro corpore, ut obediat illi per cupiditates eius. Neque accommodetis membra vestra arma iniusticiæ peccato: sed accommodetis vosmet ipsos deo, velut ex mortuis viuentes, & membra vestra arma iusticiæ deo. Peccatum enim vobis non dominabitur. Non enim estis sub lege, sed sub gratia. Quid igitur? Peccabimus, quod non simus sub lege, sed sub gratia? Absit. An nescitis, quod cui accommodatis vos ipsos seruos ad obediendum, eius serui estis, cui obeditis siue peccati ad mortem, siue obedientiæ ad iusticiam? Gratia autem deo, quod fuistis quidem serui peccati sed obedistis ex animo, in eam in quam traducti estis formam doctrinæ. Cæterum liberati a peccato, serui facti estis iusticiæ. Humanum quiddam dico, propter infirmitatem carnis vestræ. Quæadmodum enim prebuiſtis membra ve-

stra serua immundiciæ & iniquitati, ad aliam atque aliam iniquitatem: sic nunc præbete membra vestra serua iusticiæ, ad sanctificationem. Cum enim serui essetis peccati, liberi eratis iusticiæ. Quem igitur fructum habebatis tunc in his, de quibus nunc erubescitis? Nā finis illorum mors. Nunc vero manumissi a peccato, serui autem facti deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem autem vitam æternam. Etenim authoramenta peccati, mors: donum autem dei, vita æterna, per Christum Iesum dominum nostrum.

CAPVT. VII.

Nignoratis fratres (sciētibus enim legem loquor) quod lex tantisper domineſcit homini, quoad ea vixerit? Nā viro obnoxia mulier viuenti viro alligata est per legem: quod si mortuus fuerit vir, liberata est a lege viri. Proinde viuentem viro, adultera iudicabitur, si se iūxerit, alteri viro. Sin autem mortuus fuerit vir, libera est a iure viri: ut non sit adultera, si iūcta fuerit alteri viro. Itaque fratres mei, vos quoque mortificati estis legi per corpus Christi, ut iunge remini alteri, nimirum ei qui ex mortuis surrexit, ut fructificemus deo. Cum enim essemus in carne, affectus peccatorum, qui sunt per legem, vigeabant in membris nostris ad fructificandum morti. Nunc autem liberati sumus a lege, mortui ei in qua detinebamur, ut seruiamus per nouitatem spiritus, & non per vetustatem literæ. Quid ergo dicemus: Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognoui, nisi per legem. Nā & concupiscentiam non nouissem, nisi lex dixisset: non concupisces. Sed occasione accepta, peccatum per præ-

ceptum genuit in me omnem concupiscentiā. Siquis-
dem absque lege peccatum erat mortuum. Ego autē
viuebam sine lege quondam. Porro veniente manda-
to, peccatū reuixit: ego vero mortuus sum. Et reper-
tum est, mandatum quod institutum erat ad vitā, mi-
hi cedere ad mortem. Nam peccatum occasione acce-
pta per praeceptum, decepit me: & per illud occidit.
Itaq; lex ipsa quidem sancta, & praeceptum sanctum
ac iustum & bonum. Ergo quod bonū, erat, mihi fa-
ctum est mors? Absit. Imo peccatum. Vt appareret
peccatum, per id quod erat bonū mihi gignere mor-
tem, vt fieret maiorem in modum peccans peccatum
per praeceptum. Scimus enim quod lex spiritualis
est. At ego carnalis sum, venditus sub peccatū. Qd
enim ago, non pbo. Nō enim quod volo, hoc facio:
sed qd odi, hoc ago. Si vero quod nō volo, hoc facio
consentio legi, quod bona sit. Nunc aut non iam ego
perpetro illud, sed inhabitans in me peccatum. Noui
enim, quod nō habitet in me, hoc est, in carne mea bo-
num. Nam velle adest mihi: at vt faciam bonum, non
reperio. Non enim quod volo, facio bonum: sed qd
non volo malū, hoc ago. Porro si quod nō volo ego
hoc facio: non iam ego perpetro illud, sed inhabitans
in me peccatū. Reperio igitur per legem volenti mihi
facere bonum, quod mihi malum adiunctum sit. De-
lectat enim me lex dei secundum internum hominē.
Sed video aliam legem in membris meis, rebellātem
legi mentis meae, & captiuum reddentem me legi pec-
cati, quae est in mēbris meis. Miser ego hō, q̄s me eri-
piet ex hoc corpe mortis obnoxio? Grās ago deo p le-

sum Christū dominū nostrum. Itaque idē ego mente
quidem seruo legi dei, carne vero legi peccati.

¶ CAPVT. VIII.

Vlla igitur nūc est cōdemnatio, his q̄ insiti
sunt Christo Iesu: qui nō iuxta carnem ver-
sant, sed iuxta spiritū. Nam lex spūs vitæ p
Christum Iesum, liberum me reddidit a iure peccati
& mortis. Etenim quod lex praeſtare non poterat, ea
parte qua imbecillis erat per carnem, hoc deus pro-
prio filio, misso sub specie carnis peccato obnoxia,
præstitit: ac de peccato cōdemnauit peccatum per
carnem, vt iustificatio legis impleretur in nobis: qui
non secundum carnem versamur, sed secundum spiri-
tum. Nam qui carnales sunt, quæ carnis sunt curant:
at qui spirituales, quæ spūs sunt. Nā affectus carnis,
mors est. Affectus vero spiritus, vita & pax. Propter
rea quod affectus carnis, inimicitia est aduersus deū
nam legi dei non subditur, siquidem ne potest quidē.
Qui vero in carne sunt, deo placere nō possunt. Vos
autem nō estis in carne, sed in spiritu: siquidē spiritus
dei habitat in vobis. Quod si quis spiritū Christi nō
habet, hic non est eius. Porro si Christus in vobis est
corpus quidem mortuum est propter peccatū, spiri-
tus autem vita est propter iustificationem. Quod si
spiritus eius qui excitauit Iesum a mortuis, habitat
in vobis, is qui excitauit Christum ex mortuis, viuifi-
cabit & mortalia corpora vestra propter ipsius spi-
ritum inhabitantē in vobis. Proinde fratres, debito-
res sumus, non carni, vt secundum carnem viuamus,
Nam si secundum carnem vixeritis, moriemini. Qd

si spiritu facta corporis mortificetis, viuetis. Etenim quicumque spiritu dei ducuntur, hi sunt filii dei. Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum ad timorē, sed accepistis spiritum adoptionis: per quem clamamus, abba pater. Idem spiritus testatur vna cum spiritu nostro, quod simus filii dei. Quod si filii, igitur & hæredes. Hæredes quidem dei, cohæredes autem Christi. Siquidem simul cum eo patimur, vt & vna cū illo glorificemur. Nam reputo, non esse pares afflictiones præsentis temporis ad gloriam, quæ reuelabitur erga nos. Etenim sollicita creature expectatio expectat, vt palam fiant filii dei. Quippe vanitati creatura subiaceret: non volens, sed propter eum, qui subiecit illam sub spe. Quoniam & ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum dei. Scimus enim, quod omnis creatura congemiscit, simulq; nobiscū parturit vsq; ad hoc tēpus. Non solum autem illa, sed & ipsi, qui primitias spiritus habemus, & nos ipsi in nobisipsum gemimus, adoptionem expectantes, redemptionem corporis nostri. Siquidem spe seruati sumus: porro spes si videat, nō est spes. Quod enim quis cernit, cur idē speret? Si vero quod non videmus, speramus, id per patientiā expectamus. Consimiliter autem & spiritus auxiliatur infirmitatibus nostris, Siquidem hoc ipsum, qd oraturi sumus, vt oportet, non nouimus: verū ipse spiritus intercedit pro nobis, gemitibus inenarrabilibus. At ille qui scrutatur corda, nouit quis sit sensus spiritus: quoniam secundum deū intercedit pro sanctis. Scimus autem, quod his qui diligūt deū, omnia simul

adiumento sunt in bonum, nimirum his qui iuxta prepositū vocati sunt. Quoniam quos præsciuerat eosdē & præfiniuit, conformes imaginis filii sui, vt ipse sit primogenitus inter multos fratres. Porro quos prædefinierat, eosdē & vocauit. Et quos vocauit, eos & iustificauit. Quos autem iustificauit, hos & gloriaficauit. Quid igitur dicemus ad hæc? Si deus pro nobis, quis contra nos? Qui proprio filio nō pepercit, sed pro nobis omībus tradidit illum, qui fieri potest, vt nō & cū eodem oīa nobis donet? Quis intentabit crimina aduersus electos dei? Deus est qui iustificat. Quis ille, qui condemnet? Christus est: qui mortuus est, imo qui & suscitatus est, qui etiā est ad dexteram dei, qui & intercedit pro nobis. Quis nos separabit a dilectione dei: num afflictio: num angustia: num persecutio: num fames: num nuditas: num periculū: num gladius? Quēadmodū scriptum est: Propter te morti tradimur tota die, habiti sumus velut oves destinatae macerationi. Verum in his omnibus superamus, per eum qui dilexit nos. Nam mihi psuasum habeo, quod neq; mors, neq; vita, neq; angeli, neq; principatus, neq; potestates, neq; instātia, neq; futura, neq; altitudo, neq; profunditas, neq; vlla creatura alia poterit nos separare a dilectione dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro.

CAPVT. IX.

Eritatē dico in Christo, non mentior, attestante mihi simul cōsciētia mea, per spiritū sanctū, qd' dolor mihi sit magnus, & assiduus cruciat⁹ cordi meo. Optari enī ego ipse anathema

esse a Christo, p̄ fratrib⁹ meis, cognatis meis secūdu
 carnem, qui sunt Israelitæ: quorū est adoptio, & glo-
 ria, & testamenta, & legis cōstitutio, & cultus, & p̄-
 missiones, quorum sunt patres, & ii ex quibus est
 Christus, quantum attinet ad carnem, qui est in omni-
 bus deus laudandus in secula. Amē. Non aut̄ hæc lo-
 quor qđ exciderit sermo dei. Nō enim omnes q̄ sunt
 ex Israel, sunt Israel: neq; quia sunt semē Abraham, sta-
 tim omnes filii, sed per Isaac nominabitur tibi semen:
 hoc est, non qui filii carnis, ii filii dei: sed qui sunt filii
 promissionis, recēsentur in semen. Promissiōis enim
 sermo hic est. In tēpore hoc veniā, & erit Saræ filius.
 Non solum autem hoc, sed & Rebecca ex vno cōces-
 perat Isaac patre nostro: nondum enim natis pueris,
 cum neq; boni quippiam fecissent neq; mali, vt secun-
 dum electionem propositum dei maneret: nō ex ope-
 ribus, sed ex vocante, dictum est illi. Maior seruiet mi-
 nori. Sicut scriptum est: Iacob dilexi: Esau vero odio
 habui. Quid igitur dicemus? Nū in iusticia est apud
 deum? Absit. Nam Mosi dicit: Miserebor, cuiuscūq;
 misereor: & commiserabor, quemcumque commiser-
 or, itaque non volentis est, neque currentis, sed mise-
 rentis dei. Dicit enim scriptura Pharaoni: In hoc ip-
 sum te excitavi, vt ostendam in te potentiam meā, et
 vt annuncietur nomen meum in tota terra. Itaque cui
 vult miseretur: quem autem vult, idurat. Dices ergo
 mihi: Quid adhuc conqueritur. Nam voluntati illius
 quis restitit? Atqui o homo, tu quis es, qui ex aduerso
 respondes deo? Num dicet figme. tū ei qui finxit:
 cur me finxisti ad hūc modum? An nō habet potesta-

tem figulus luti, vt ex eadem massa fingat aliud quidē
 vas in honorem, aliud vero in ignominiam? Quod
 si deus volens ostendere iram, & notam facere potē-
 tiam suam, tulit multa animi lenitate vasa iræ, appa-
 rata in interitum, & vt notas faceret diuitias gloriæ
 suæ, erga vasa misericordiæ, quę præparauerat in glo-
 riam. Quos & vocauit, nimirū nos, non solum ex Iu-
 deis, verum etiam ex gentibus. Quemadmodum &
 Osee dicit: Vocabo populū qui meus nō erat, popu-
 lum meum: & eam quæ dilecta non erat, dilectam. Et
 erit in loco, vbi dictum fuerat eis: Nō populus meus
 vos, ibi vocabuntur filii dei viuentis. Esaias autem
 clamat super Israel: Si fuerit numerus filiorum Israel,
 vt arena maris, reliquiæ saluæ erunt. Sermonem em̄
 perficiens & abbrevians cum iusticia, quoniā sermo-
 nem abbreviatum faciet dominus in terra. Et quem-
 admodum prius dixit Esaias: Nisi dominus sabaoth
 reliquisset nobis semen vt Sodoma facti fuissetus, et
 Gomorrhæ assimilati fuissetus. Quid igitur dicemus,
 Quod gentes quæ non sectabantur iusticiā, apprehē-
 derunt iusticiam, iusticiam autem eam quæ est ex fide.
 Contra, Israel, qui sectabatur legem iusticiæ, ad legē
 iusticiæ non peruenit. Propter quid? Quia non ex fi-
 de, sed tanquam ex operibus legis. Impegerunt enim
 in lapidem offendiculi. Quemadmodū scriptum est:
 Ecce pono in Sion lapidem offendiculi, & petram of-
 fensionis: & omnis qui credit in eo, non pudefiet.

CAPVT. X.

Ratres, p̄pensa qđem volūtas cordis mei,
 & deprecatio, quæ fit ad deū, p̄ Israel est ad

salutem. Testimonium enim illis perhibeo, quod studium dei habent, sed non secundum scientiam. Nam ignorantes dei iusticiam, & propriam iusticiam quærentes constituere, iusticiæ dei non fuerunt subditi. Nam perfectio legis Christus, ad iustificationem omni credenti. Moses enim scribit de iusticia quæ est ex lege, quod qui fecerit ea homo, viuet per illa. Caterum que ex fide est iusticia, ea sic loquitur: Ne dixeris in corde tuo: Quis ascendet in cælum? Hoc est Christum ex alto deducere. Aut quis descendet in abyssum. Hoc est Christum ex mortuis reducere. Sed quod dicit: Prope te verbum est in ore tuo, & in corde tuo. Hoc est, verbum fidei, quod prædicamus. Nempe si confessus fueris ore tuo dominum Iesum, & credideris in corde tuo, quod deus illum excitauit a mortuis, saluus eris. Corde enim creditur ad iusticiam, ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura: Omnis qui fidit illi, non confundiet. Non enim est distinctio vel Iudei, vel Græci. Nam idem dominus omnium, diues in omnes inuocantes se. Quis quis enim inuocauerit nomen domini, saluus erit. Quomodo igitur inuocabunt eum, in quem non crediderunt? Quomodo autem credent ei de quo non audierunt? Quomodo autem audient absque prædicante? Quomodo autem prædicabunt, nisi missi fuerint? Sicut scriptum est: Quam speciosi pedes annunciantium pacem, annunciantium bona. At non omnes obedierunt euangelio. Esaias enim dicit: Domine, quia credidit sermonibus nostris? Ergo fides ex auditu est: auditus autem per verbum dei. Sed dico, an non audierunt? Atqui in omnem terram exiuit sonus eorum, et

in fines orbis terrarum verba illorum, Sed dico: Numquid non cognouit Israel? Primus Moses dicit: Ego ad emulationem prouocabo vos per gentem, quæ non est gens: per gentem stultam ad iram commouebo vos. Esaias autem post hunc audet, & dicit: Inuentus fui his, qui me non quærebant: conspicuus factus sum his, qui de me non interrogabant. Aduersus Israel autem dicit: Toto die expandi manus meas ad populum non credentem & contradicentem.

CAPVT. XI.

Ico igitur: Num repulit deus populum suum? Absit. Nam & ego Israelita sum, ex semine Abraham, tribus Benjamin. Non repulit deus populum suum, quem ante agnouerat. An nescitis, de Elia quod dicat scriptura? Quomodo interpellat apud deum aduersus Israel dicens: Domine, prophetas tuos occiderunt, & altaria tua subruerunt: & ego relictus fui solus, & insidiantur vitæ meæ. Sed quid dicit ei diuinum responsum? Reliqui mihi ipsi septem milia virorum, qui non inflexerunt genu imaginis Baal. Sic igitur & in hoc tempore, reliquiae secundum electionem gratiæ fuerunt. Quod si per gratiam, non iam ex operibus, Quandoquidem gratia, iam non est gratia. Sin ex operibus, non iam est gratia. Quandoquidem opus, iam non est opus. Quid igitur? Quod quaerit Israel, hoc non affecutus est, sed electio consecuta est: reliqui vero excæcati sunt. Quemadmodum scriptum est: Dedit eis deus spiritum compunctionis: oculos, ut non videant & aures, ut non audiant, usque ad hodiernum diem. Et David dicit: Vertatur mensa illorum in laqueum, &

In captionem, & in offendiculum, & in retaliationē
 ipsis. Obrebrebrentur oculi eorum, vt nō videant, &
 tergum illorū semper incurua. Dico igitur: Nū ideo
 impeerunt, vt conciderent? Absit. Sed p̄ lapsum il-
 lorum salus contigit gentibus, in hoc vt eos ad æmu-
 landū prouocaret. Quod si lapsus illorū, diuitiæ sunt
 mundi: & diminutio illorum, diuitiæ gentium: quan-
 to magis plenitudo illorū. Vobis em̄ dico gentibus,
 quatenus ego quidem sum apostolus gentium, mīste-
 rium meū illustro, si quo modo ad æmulādum puo-
 cem carnem meam, & saluos reddam nōnullos ex il-
 lis. Nam si reiectio illorum est recōciliatio mūdi: que-
 rit assumptio, nisi vita ex mortuis? Quod si primitiæ
 sanctæ, sancta est, & massa. Et si radix sancta, sancti
 erunt & rami. Quod si nonnulli rami defracti sunt,
 tu vero cum esses oleaster, insitus fuisti illis & cōsors
 radicis & pinguitudinis oleæ factus es, ne glories
 aduers⁹ ramos: q̄ si gloriaris, nō tu radicē portas, sed
 radix te. Dices igitur, defracti sunt rami, vt ego in-
 serer. Bene dicis: per incredulitatem defracti sunt, tu
 vero fide cōstitisti. Ne efferaris animo, sed tīeas. Nā
 si deus naturalibus ramis nō pepercit, vide ne qua fia-
 at, vt nec tibi parcat. Ecce igitur bonitatē ac seuerita-
 tem dei: in eos quidem qui ceciderunt, seueritatem: in
 te vero bonitatem, si permanseris in bonitate. Quo-
 niam & tu excideris: & illi rursum, si non permanse-
 rint in incredulitate, inserentur. Potest enim deus de
 nuo inserere illos. Etenim si tu ex naturali exectus es
 oleastro, & præter naturam insitus es in verā oleam:
 quanto magis hi, qui naturales sunt, inserentur pro-

priæ oleæ? Non enim volo vos ignorare fratres my-
 sterium hoc, vt ne sitis apud vosmetipsos elati animo
 quod excæcatio ex parte Israeli accidit, donec pleni-
 tudo gentium aduenerit, & sic totus Israel saluus erit.
 Sicut scriptum est: Adueniet ex Sion ille qui liberat,
 & auertet impietates a Iacob. Et hoc illis a me testa-
 mentum, cum abstulero peccata ipsorum. Secundum
 euangelium quidem inimici propter vos, secundum
 electionem autem dilecti propter patres. Nam dona
 quidem & vocatio dei eiusmodi sunt, vt eorum illum
 poenitere non possit. Quemadmodum enim & vos
 quondam increduli fuistis deo, nūc autem misericor-
 diam estis consecuti per illorum incredulitatem: sic &
 isti nūc increduli facti sunt, ex eo quod vos misericor-
 diam estis adepti, vt & ipsi misericordiam cōsequan-
 tur. Conclufis enim deus omnes sub incredulitatem,
 vt omnium miseretur. O profunditatem diuitiarū
 & sapientiæ & cognitionis dei, quam inscrutabilia
 sunt iudicia eius, & imperuestigabiles vię eius. Quis
 enim cognouit mētem domini? Aut quis illi fuit a cō-
 siliis? Aut quis prior dedit illi, & reddetur ei? Quo-
 niam ex illo, & per illum, & in illum omnia, Ipsi glo-
 ria in secula. Amen.

¶ CAPVT. XII.

Bsecro igitur vos fratres, p̄ miseratiōes dei,
 o vt præbeatis corpora vestra, hostiā viuē-
 tē, sanctā, acceptā deo, rationalē cultū vrm.
 Et ne accōmodetis vos ad figurā seculi huius, sed trās-
 formemini per renouationem mentis vestræ, vt pbe-
 tis quæ sit voluntas dei, quod bonū est acceptūq̄ &

EPISTOLA.

perfectū. Dico enim ꝑ gratiam quæ data est mihi, cui libet versanti inter vos, ne q̄s arroganter de se sentiat supra quam oportet de se sentire: sed ita sentiat, vt modestus sit & sobrius, vt cuiq̄ deus partitus est mensuram fidei. Quæadmodū enim in vno corpore mēbra multa habemus, membra vero omnia non eundē habent actum sic multi vnum corpus sumus in Christo singulatim autem alii aliorum membra: sed tamen habentes dona iuxta gratiā datam nobis varia: siue prophetiam iuxta portionem fidei, siue ministeriū in administratione, siue qui docet in doctrina, siue qui exhortatur in exhortatione, qui impertit in simplicitate, qui præest in diligentia, qui miseretur in hilaritate. Dilectio sit non simulata: sitis odio prosequentes qđ malum est, adhærentes ei, quod bonū est, per fraternam charitatem, ad mutuo vos diligendos propensi, honore alius aliū præcedentes, studio non pigri, spiritu feruentes, tempori seruientes, spe gaudentes, in afflictione patientes, precationi instantes, necessitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes, Bene loquamini de iis, qui vos insectantur: bene loquamini inquam, & ne male precemini. Gaudete cum gaudentibus, & flete cum flentibus: eodem animo alii in alios affecti, non arroganter de vobis ipsis sentientes, sed humilibus vos accommodātes. Ne sitis arrogantes apud vosmetipsos, neq̄ cuiquā malū pro malo reddatis. Prouide parantes honesta in conspectu omnium hominum: si fieri potest, quantum in vobis est, cum omnibus hominibus in pace viuētes, non vosmetipsos vlciscentes dilecti, quin potius date

AD RHOMANOS.

locum iræ. Scriptum est enim: Mihi ultio, ego rependam, dicit dominus. Si igitur esurit inimicus tuus, pascere illum: si sitit, da illi potum. Hoc enim si feceris, carbones ignis coaceruabis in caput illius. Ne vincaris a malo, imo vince bono malum.

¶ CAPVT. XIII.

Mnis anima potestatibus supeminētib⁹ subdita sit. Nō enī est potestas, nisi a deo: q̄ vero sunt potestates, a deo ordiatę sunt. Itaq̄ q̄sq̄ resistit potestati, dei ordinatiōi resistit. Qui autē restiterint, sibi ipsis iudiciū accipient. Nam principes non terrori sunt bene agētibus, sed male. Vis autem non timere potestatem? Quod bonum est facito: & feres laudem ab illa. Dei enim minister est tibi in bonum. Quod si feceris id quod malū est, time. Non enī frustra gladium gestat. Nam dei minister est, ultor ad iram ei qui, quod malū est, fecerit. Quapropter oportet esse subditos, non solum propter iram, verū etiam propter conscientiam. Propter hoc enim & vectigalia soluitis. Siquidem ministri dei sunt in hoc ipsum incubentes. Reddite igitur om̄ibus, quod debet: cui tributū, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorē, timorem: cui honorē, honorē. Nemini quicq̄ debeatis nisi hoc vt inuicem diligatis. Nā qui diligit alterū, legem expleuit. Siquidē illa: Nō adulteraberis, nō occides, nō furaberis, nō falsū testimoniū dices, nō cōcupisces: & si quod aliud præceptū, in hoc sermōe summam cōprehenditur: Nempe, diliges proximū tuū sicut teipsum. Dilectio proximo malū non operatur. Consumatio itaq̄ legis, est dilectio. Præsertim cum

sciamus tempus, quod tempestiuū sit nos iā a somno
expergisci. Nūc enim propius adest nobis salus, quā
tum, cū credebamus. Nox progressa est, dies autem
appropinquat. Abiciamus igitur opera tenebrarū,
& induamur arma lucis: tanquam in die compositē
ambulemus, non comessationibus & ebrietatibus,
non cubilibus ac lasciviis, non contentione & æmula
tione: sed induamini dominum Iesum Christum. Et
carnis curam ne agatis ad concupiscentias.

CAPVT. XIII.

Orro eū qui infirmat fide, assumite, non ad
p diiudicationē disceptationū. Alius quidē cre
dit vascendū esse quibuslibet. Alius autē qui
infirmus est, holeribus vescitur. Qui vascit, nō vascē
tem ne despiciat. Et qui non vascitur, vascētem ne ius
dicet. Deus enim illum assumpsit, Tu quis es, q iudi
cas de alieno famulo? Proprio domino stat aut cadit,
imo fulcietur vt stet. Potens enim est deus efficere vt
stet, Hic quidem iudicat, diem ad diē cōferens: ille autē
idē iudicat de quouis die. Vnicuiq; sua mens satisfaci
at. Qui curat diem, domino curat. Et qui nō curat diē
domino non curat. Qui vascitur, domino vascit, gra
tias enim agit deo: & qui non vascit, domino non ves
citur, & gratias agit deo. Nullus enim nostrū sibi ip
si viuit, & nullus sibi ipsi morit. Nā siue viuimus, do
mino viuimus: siue morimur, dño morimur. Siue igi
tur viuamus, siue moriamur, domini sumus. In hoc
enim Christus & mortuus est, & resurrexit, & reuis
xit, vt mortuis ac viuētib; domineat. Tu vero cur
iudicas fratrem tuū? Aut etiam tu cur despicias fratrem

tuum? Omnes enim statuēmur apud tribunal Christi.
Scriptū est enim: Viuo ego, dicit dominus: Mihi sese
flectet omne genu, & omnis lingua cōfitebit deo. Igi
tur vnusquisq; nostrum de seipso rationē reddet deo.
Ne posthac igitur alius aliū iudicemus: verū illud ius
dicat magis ne offendiculū ponat fratri, aut lapsus
ocasio. Noui siquidē, et psuasum habeo p dominū le
sum, nihil esse cōmune per se, nisi ei q existimat aliqd
esse commune, illi commune est. Verum si propter ci
bum frater tuus contristatur, non iam secundum cha
ritatem ambulas. Ne cibo tuo illum perdas, pro quo
Christus mortuus est. Ne vestrum igitur bonū homi
num maledicentiā sit obnoxium. Non enim est regnū
dei cibus ac potus, sed iustitia & pax & gaudium, in
spiritu sancto. Etenim qui per hāc seruit Christo, ac
ceptus est deo, & probatus hominibus. Itaq; que pa
cis sunt, sectemur: & quæ ædificatiōis, alius erga ali
um. Ne cibi causa destruas opus dei. Omnia quidem
pura: sed malum est homini, qui per offendiculū ves
citur. Bonum est non edere carnes, neq; bibere vinū
neq; quicquam, per quod frater tuus impingit, aut of
fenditur, aut infirmatur. Tu fidem habes? Apud te
metipsum habes coram deo. Beatus qui non iudicat
seipsum, in eo quod probat. At qui diiudicat, si ede
rit, condemnatus est: quoniam non edit ex fide. Por
ro quicquid ex fide non est, peccatum est.

CAPVT. XV.

Ebemus autē nos q potētes sum⁹, infirmita
d tes impotentium portare, ac nō placere nobis
ipsis. Nā vnusq; nostrū proximo placeat

EPISTOLA.

in bonū ad ædificationē. Etenim Christus nō placuit sibi ipsi, sed quemadmodū scriptum est: Opprobria opprobrantium tibi, inciderunt in me. Nam quæcūque præscripta sunt, in nostram doctrinam præscripta sunt: vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. Deus autem patientiæ & cōsolationis det vobis idem mutuo inter vos sentire secundum Iesum Christū, vt vnanimiter vno ore glorificetis deum, ac patrem domini nostri Iesu Christi. Quapropter assumite vos inuicem, quēadmodū & Christus assumpsit nos in gloriam dei. Illud autē dico Iesum Christum ministrum fuisse circūcisionis p veritate dei, ad confirmandas promissiones patrū. Cæterum, vt gentes pro misericordia glorificent deum. Sicut scriptum est: propter hoc confitebor tibi in gentibus, & nomini tuo canam, Et rursus dicit: Gaudete gentes cū populo eius. Et rursus: Laudate dñm omnes gentes, & collaudate eum omnes populi. Et rursus Esaias dicit: Erit radix Iesse, & qui exurget ad imperandum gentibus, in eo gentes sperabūt. Deus autem spei impleat vos omni gaudio & pace, in credendo, in hoc, vt exuberetis in spe per potentiam spiritus sancti. Persuasum enim habeo fratres mei & ipse ego de vobis, qd & ipsi pleni estis bonitate, impleti omni scientia, valentes etiam inuicem alius aliū admonere. Sed tamen audacius scripsi vobis fratres ex parte, veluti commonefaciens vos propter gratiam, quæ data est mihi a deo, in hoc vt sim minister Christi in gentes, administrans euangelium dei, vt fiat oblatio gentium acceptabilis, sanctificata per spiritum sanctū. Habeo

AD RHOMANOS.

igitur quod glorier per Christū Iesum, in his quæ ad deum pertinent. Non enim ausim loqui quicquā eorum, quæ non effecit Christus per me, in obedientiā gentium, verbo & facto, per potentiam signorum ac prodigiorum, per potētiam spiritus dei, vt ab Hierusalem & in circumiacentibus regionibus, vsque ad Illyricū impleuerim euangelium Christi. Ita porro annitens prædicare euangelium, non vbi nominatus erat Christus, vt ne super alienum fundamentū edificarē. sed quemadmodū scriptum est: Quibus nō est annūciatum de eo, videbunt: & qui non audierant, intelligent, Quapropter & præpeditus sum sæpe, quo minus venirem ad vos. Nunc vero cū nō amplius habeam locum in regionibus his, desiderium autē habeā veniendi ad vos multis iam annis, quādocumq; iter instituero in Hispaniam, veniam ad vos. Spero enim fore, vt istac iter faciens, videam vos, & a vobis producar illuc, si tamen vestra consuetudine prius ex parte fuero expletus. Nunc autē proficiscor Hierosolymā, ministrans sanctis. Visum est enī Macedonia, & Achaia, communicationem aliquā facere in pauperes sanctos, qui sunt Hierosolymis. Nā ita visum est ipsis & debitores illorum sunt. Etenim si spiritualia sua cōmunicauerunt gentibus, debent & hæ in carnalibus ministrare illis. Hoc igitur vbi perfecero, & obsignauero illis fructum hūc, reuertar per vos in Hispaniam. Scio nāq; quod vbi venero ad vos, cū plenitudine bñdictionis euangelii Christi venturus sim. Obsecro autem vos fratres, per dominum nostrū Iesum Christum, & per dilectionem spiritus, vt me laborā

tem adiuuetis precatōibus p me ad deū vt liberer ab incredulis in Iudæa, vtq; ministeriū hoc meū qd' exhibebo Hierosolymis, acceptū sit sctis, vt cū gaudio veniā ad vos, p voluntatē dei, vnq; vobiscū refociler. Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amē.

CAPVT. XVI.

Ommendo aut vobis Phœben, sororē nostrā, quæ est mīstra ecclesiæ Cenchreensis, vt illā suscipiatis in Chro, ita vt decet sctōs, & adsitis ei, in quocūq; vobis eguerit negotio. Nam hæc cū multis adfuit tū mihi etiā ipsi Salutate Priscā et Aquilā, adiutores meos in Christo Iesu, qui p anima mea suā ipsoꝝ ceruicē supposuerūt: quibus non ego solus gratias ago, sed & omnes ecclesiæ gentiū: item quæ in domo illorum est cōgregationē. Salutate Epēnetū dilectū meum, qui est primitiæ Achaia in Christo. Salutate Mariā, quæ multū laborauit erga nos. Salutate Andronicū, & Iuniā, cognatos meos, & cōcaptiuos meos, q sunt insignes inter apostolos, q etiā ante me fuerūt in Christo. Salutate Ampliā dilectū meū in dño. Salutate Vrbānū, adiutorem nostrū in Christo, & Stachyn dilectū meū. Salutate Apellā, pbatū in Christo. Salutate eos q sunt ex Aristobuli familiaribus. Salutate Herodionem cognatū meū. Salutate eos q sunt ex Narcissi familiaribus, hos q sunt in dño. Salutate Tryphænā & Thryphosam, quæ laborant in dño. Salutate Persidē dilectā, quæ multum laborauit in dño. Salutate Rufum, electū in dño. & matrem illius ac meā, Salutate Asyncritū. Phlegontē Herman, Patrobā, Mercuriū, & qui cū his sunt fræ-

tres. Salutate Philologum, & Iuliam. Nereū & sororē eius, & Olympam, & qui cū his sunt, omnes sanctos. Salutate vos inuicem cū osculo sancto. Salutant vos ecclesiæ Christi. Obsecro autem vos fratres, vt cōsideretis eos, qui dissidia & offendicula cōtra doctrinam, quam vos didicistis, gignunt: & declinetis ab illis. Nam qui eiusmodi sunt, domino Iesu Christo nō seruiunt, sed suo ventri: & per blandiloquentiā, & assentationem decipiunt corda simpliciū. Nam vestra obedientia ad omnes permanauit. Gaudeo igitur sane de vobis. Sed volo vos sapiētes qdem esse ad bonum, synceros autē ad malum. Deus autem pacis conteret satanam sub pedes vestros, breui. Gratia domini nostri Iesu Christi sit vobiscum. Salutant vos Timotheus cooperarius meus, & Lucius, & Iason, & Sosipater, cognati mei. Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam in domino. Salutat vos Caius hospes meus & ecclesiæ totius. Salutat vos Erastus, quæstor ærarius ciuitatis, & Quartus frater. Gratia dñi nostri Iesu Christi sit cum omnibus vobis. Amen. Ei aut qui potens est vos cōfirmare secundū euangeliū meum, & præconiū Iesu Christi, iuxta reuelationem mysterii, tēporib⁹ æternis taciti, manifestati vero nūc, & p scripturas ppheticas iuxta delegationem æterni dei in obedientiā fidei, in omnes gentes patefacti, soli sapienti deo, p Iesum Christū, cui gloria in scā. Amē.

Lipsiæ ex ædibus Valētini Schumanni
Anno domini Millesimo quingētesimo
vigesimo primo.

AD ROMANOS
[Faint, mostly illegible text in Latin script, likely a letter or treatise addressed to the Romans. The text is arranged in several lines across the page.]

[Faint, mostly illegible text in Latin script, likely a letter or treatise. The text is arranged in several lines across the page.]

LIBRARY OF THE
BIBLIOTHECA
MUSEI HISTORICI
ROMAE
VIA CONDOTTI 100
00187 ROMA

REPERTORIUM
DESCRIPTIVUM
MUSEI HISTORICI
ROMAE

LIBRARY OF THE
BIBLIOTHECA
MUSEI HISTORICI
ROMAE
VIA CONDOTTI 100
00187 ROMA

REPERTORIUM
DESCRIPTIVUM
MUSEI HISTORICI
ROMAE

STAMPED IN ITALY

REPERTORIUM

LIBRARY OF THE
BIBLIOTHECA
MUSEI HISTORICI
ROMAE
VIA CONDOTTI 100
00187 ROMA

REPERTORIUM

LIBRARY OF THE
BIBLIOTHECA
MUSEI HISTORICI
ROMAE
VIA CONDOTTI 100
00187 ROMA

REPERTORIUM

LIBRARY OF THE
BIBLIOTHECA
MUSEI HISTORICI
ROMAE
VIA CONDOTTI 100
00187 ROMA

REPERTORIUM

LIBRARY OF THE
BIBLIOTHECA
MUSEI HISTORICI
ROMAE
VIA CONDOTTI 100
00187 ROMA

STAMPED IN ITALY

REPERTORIUM

LIBRARY OF THE
BIBLIOTHECA
MUSEI HISTORICI
ROMAE
VIA CONDOTTI 100
00187 ROMA

REPERTORIUM

LIBRARY OF THE
BIBLIOTHECA
MUSEI HISTORICI
ROMAE
VIA CONDOTTI 100
00187 ROMA

REPERTORIUM

LIBRARY OF THE
BIBLIOTHECA
MUSEI HISTORICI
ROMAE
VIA CONDOTTI 100
00187 ROMA

REPERTORIUM

LIBRARY OF THE
BIBLIOTHECA
MUSEI HISTORICI
ROMAE
VIA CONDOTTI 100
00187 ROMA